

ÁLLAMPOLGÁRI KOMPETENCIA ÉS KULTURÁLIS TUDATOSSÁG JAPÁNBAN

Korábbi számainkban az Európai Unió Parlamentje által elfogadott oktatási kulcskompetenciáknak Japánra alkalmazott változatait, megegyezését és különbözőségeit elemeztük. Arra próbáltunk választ adni, hogy ezek a követelmények hogyan válnak eszközzé a gazdaság- s társadalomfejlesztésben a világ egyik legversenyképesebb országában, hol tartanak előrébb, és miben van pótolni való. Áttekintettük az anyanyelv elsajátításának és az idegen nyelv megtanulásnak helyzetét. Megtudhattuk, milyen nagy erőfeszítéseket tesz az ország, hogy az angol második nyelvvé váljék, ugyanakkor szinte i- rígykedve láttuk, mennyire közügy, lent is fent is, az anyanyelvi kultúra ápolása. Majd a digitális kompetencia igen magas fejlettsége volt tanulságos, ugyanakkor a vállalkezési készség tradicionális attitűdjeivel ellenkező mai magatartásformák feszültségeiből eredő problémákat, és a nők szinte kirobbanó vállalkezési kedvét olvashattuk, szinte erotikus izgalommal.

Most, egyfelől az állampolgári kompetencia állapotával és az állampolgári nevelés helyzetével ismerkedünk, és megint csak érdekes lesz, hogyan sikerül összeegyeztetni a hagyományos közösségek merevségét a multikulturalizmus európai etikettjével. Másfelől kíváncsiak vagyunk arra, hogy a hagyományos, a mindennapi és a magas kultúra, hogyan teszi nemcsak tudás-, hanem kultúraalapúvá is, ezt a sok szempontból csodálni való országot.

Explicit és implicit állampogári nevelés

Mint minden országban, de itt még inkább, Japánban is egyaránt van „explicite és implicate” állampolgári nevelés a kötelező kilencosztályos általános, jobban mondva alapiskolákban. Az *explicit* módja az állampolgári nevelésnek, valójában egy kis részét alkotja a tananyagnak, a „*koumin*”. Ez a tantárgy mintegy egyharmadát öleli fel a társadalmi ismereteknek a felsőtagozatos alapiskola utolsó évfolyamában, rendszerint egy blokkban, a tanulók 14-15 éves korában. Ezt megelőzően csak a hatodik osztályban van állampolgári óra a társadalomtudományi tantárgyak részeként. Az *implicite* formája azonban a „*civic*” kompetencia korai fejlesztése *tudatosan jelen van* más tantárgyakban, elsősorban a földrajzban, történelemben, az anyanyelvi és az idegen nyelvoktatásban, a zene és ének oktatásban, az osztályönöki órákban, általában az erkölcsi nevelésben, a tanórán kívüli foglalkozások szinte valamennyi válfajában. *Valójában az jellemző, hogy a participációra, az együttműködésre, a multikulturalizmus tudatára, a demokráciára, az állampolgári jogokra való nevelés, annak légköre, utalásai, példái átszövik az iskolai élet teljességét.* (Lynne Parmenter, Waseda University)

Az ázsiai együttélésre való nevelés az iskolákban

Japán egyre növekvőbb etnikai diverzifikáltsága nagy hatással van az oktatásra minden szinten. A más anyanyelvű, főképpen koreai gyerekek szinte váratlan berobbanása az iskolákba, akik más kultúrában, más környezetben nevelkedtek, mint a többi tanuló, új jelenség az eddig homogén japán társadalomban, az iskolák életében. A bevándoroltak és a kisebbségek gyerekeinek és a külföldi tanulók oktatása, szintén nagy szorgalma, versenyhelyzetet is teremtett, és elkezdődött egy memes vetélkedés a hazaiak és az idegenek között. Így az ország valójában belekeveredett egy nemzetiségi vitába, hogy hogyan cselekedjék ebben az új helyzetben. Az iskolára milyen feladatok várnak, törekedjenek-e az emigránsok gyermekeinek asszimilációjára vagy sem? Mindez az állampolgári nevelésnek a revízióját, átalakítását is szükségessé tette. *A végső cél az, hogy az együttélés minél harmónikusabb és feszültségmentesebb legyen.* Uralkodóvá vált az a hivatalos vélemény, hogy a kisebbsé-

geknek segítséget kell nyújtani potenciáljuk kiteljesedéséhez, nemzeti identitástudatuk megőrzéséhez. Az asszimilációs törekvések, az etnikumokat szemelől tévsztő oktatás helyett. Minda-zonálat az új szemlélet és annak realizálása egy meglehetősen hosszú, nagy türelmet igénylő folyamat, amelyben mind a tanulói, mind a tanárok előítéletes szemléletének változnia kell.

Az egyik akadály, hogy a hagyományos japán nevelési gyakorlat arra készíti a gyerekeket, hogy egymással együttműködve egy empatikus, együttérző, egynyelvű, egy nemzetiségű közösséget alkossanak. Ezért most a multikulturális gondolkodású pedagógusok egy *tardicionális közösségi „modell-el”* találják szembe magukat, amely korlátozza az egyén szabadságát és a viselkedés sokféleségét. A probléma az, hogyan terjesszék ki ezt a hagyományos, és az évszázadok során kikirtályosodott egymás iránti gondoskodási és viselkedési mentalitást más tanulókra, más kulturával, más országokban született gyermekekre. Eddig ugyanis a homogenitásnak volt nagy értéke, és a gyermekek életéből hiányzott a diverzifikáltságnak a tapasztalata. A pedagógusoknak, így a tanulóknak is, magukévá kell tenni most azt a tudatot, hogy *a kisebbség, az etnikai sokszínűség nem hátrányos, hanem előnyös* mindenki számukra, mert ez lehetőséget ad arra, hogy a más-más kultúrában nevelkedett gyermekek tanuljanak egymástól, barátok legyenek, és ezzel fejlődjenek közösségi érzésük is. Mind a gyermekek, mind a tanítók, tanárok részéről egy új felfogásra, magatartásra van tehát égetően szükség, amely harcol az előítéletek ellen. Jobban észreveszi az egyéni különbözőségeket az egyes japán gyermekek között és a személyi tulajdonságok hasonlóságát az itt és a máshol napvilágot látott gyermek-csoportok között.

A másik megoldandó gond, hogyan segítsék megőrizni az etnikai kisebbségekhez tartozó gyerekeket hagyományaik, kulturális örökségük megőrzésében, fejlesztésében. A koreai gyermekek tanórán kívüli foglalkozásait, nyári táborozásait a tanügyi hatóságok és az iskolák azzal a céllal rendezik, hogy a gyerekek megőrizzék nemzeti, kulturális hagyományaikat, ne felejtsek el népszokásaikat, amellyel megmarad, sőt erősödik nemzetiségi identitástudatuk. A programok célja az is, hogy eltüntessék azokat a stigmákat, szégyenbélyegeket, amelyekkel sok esetben az idegen tanulókat illetik. Valójában egy pozitív diszkriminációról van szó. Ennek az is oka, hogy napjainkban a japán és a koreai gyermeket, kulturális mivoltukban, alig lehet megkülönböztetni egymástól. Ezért az ilyen vegyes összetételű osztályokban tanító pedagógusok odahatnak, hogy *a gyermeknek a koreai nép egészével való politikai loyaltásuk, azonoságtudatuk fejlődjenek.* (Stephen Murphy-Shigematsu, a Tókiói Egyetem Nemzetközi Központjának és Doktori Iskolájának professzora, 2003.)

A japán állampolgári nevelés két típusa

Első típus: A közösségért, a társadalomért végzett jobbító tevékenység. Megtestesítője a közösséggel összeforrott *„közösségi iskola.”* Minden községben, városban vannak megoldandó problémák. Az iskolák oktató-nevelő munkája arra készíti a gyerekeket, hogy önkéntes munkával vegyék ki részüket ezek megoldásából, hogy a falu, a város lakói jobban éljenek. A felsőfokú középiskolák egyike-másika komoly kutatási tervet tervez és hajt végre a tanárok segítségével, amelyek feltárják a közösség politikai, gazdasági, egészségügyi, kulturális és művelődési helyzetét, amelynek alapján javaslatot tesznek a gondok megoldásához. Ezek az aktivitások tanulmányaik szerves részét képezik. (pld. Kawaguchi község terve Saitima megyében és Hongo kisváros vizsgálata Hiroshima megyében.) Napjainkban ezeket a terveket, mint állampolgári kezdeményezéseket támogatják.

Második típus: Az *iskola oktató-nevelő munkájának egészét átszövő állampolgári nevelés* (ld. korábban), mely magában foglalja a tanórai tevékenységet, a tanórán kívüli erkölcsi nevelő aktivitásokat („dokuku”) és az iskolai rendezvényeket. Mindezek tartalma, módszerei tudatosan arra irányulnak, hogy a növendékeket jó állampolgárokká nevelje. Például a tanulók iskolatanácsot hoznak létre és működtetnek, amelyben önállóan tevékenykednek és döntenek, a lehető legkevesebb tanári tanácsadással, irányítással. Valamennyi tantárgy keretében a tanulók nemcsak állampolgári ismereteket szereznek, hanem gyakorlatokat hajtanak végre, leveleket írnak, felhívásokat készítenek, érvelnek, bizonyítanak, kérnek és cáfolnak az egymással folytatott párbeszédek során. A társadalmi ismeretek pedig az a tantárgy, amelynek az a célja: a tanulók minél szélesebben és alaposabban tegyék az

állampolgári kompetencia képességét, készségét. E tekintetben országosan pélsaértékű az un. „Narai terv” (a narai alapiskola a Narai Nőegyetemmel együttműködve összeállított társadalmi ismeretek tantárgyi terve). (Noriko Ikeno, professzor, Hirosima University, 2005.)

Közösségi participáció: Ohya, kisváros Utsunomiya megyében

Ohya egy történelmi múltú előregedett kisváros az utsunomiyai iparvidéken. A város egyre foko-zódó pusztulását felismerve, néhány városi építészmérnökből, tervezőből és vállalkozóból álló érdekérvényesítő csoport alakult, mivel a kormányzati bürokrácia hosszú évek múltán sem volt képes egy rekonstrukciós tervet megvalósítani. Tudatában voltak annak, hogy a *közöny oldásában csak a lakosság aktív közreműködése segíthet.*

A folyamat azzal kezdődött, hogy ismeretségeik révén egy harmincöt fiatalból és idősebbekből álló *munkacsoportot* sikerül létre hozniuk, akiket valamennyire érdekelt a város jövője. A következő lépés az volt, hogy a team tagjai bejárták a kérdéses körzeteket, fotókat készítettek, és a város különböző negyedeiben újabb 100 emberrel beszélgettek: hogy vannak megelégedve a várossal, milyen javaslataik vannak a környék és a város megújítására, fejlesztésére. Az ötletbörzébe a középiskolások is bekapcsolódtak. A város egyik főterén *lerajzolták, mit szeretnének látni és használni Ohya városában:* szórakoztató intézményeket, játszótereket, sportlétesítményeket, gyorséttermeket, parkokat, múzeumokat. Egy zsűri segítségével mintegy 100 szép rajz került kiválasztásra, amelyet megfelelő módon elhelyeztek a környék házainak falára. (ld. fénykép az eredeti on-line szövegben.) Ezt megelőzően a *pedagógusok felkészítették a gyerekeket*, hogy mit jelent a város jövője, így a szülőket is bevonták a közös gondolkodásba, mert a gyerekek otthon beszámoltak a rajzversenyről. A gyerekek rajzaiból, a fotókból és az interjúkból kirajzolódott a város lakossága által elképzelt *jövőkép*, amelyet rendszerbe foglaltak: üdülőkert gyermekek részére, sétáló utcák, a város történelmi ihletésű folyócskájának hozzáférhető vététele, stb.

A lakossági érdekérvényesítés újabb mozzanata az volt, hogy a közeli Utsunomiya Egyetem építészmérnök hallgatóinak közreműködésével, további tárgyalások kezdődtek a kiforrotlan, nyers elképzelések *szakmai megalapozására, teljesebbé tételére.* Az eltervezett létesítmények között fontossági és időrendbeli sorrendet állítottak fel. A kampánynak a városon kívülre is kiterjedt a híre, és *a megmozdulásról a helyi sajtó, média is beszámolt*, amely újabb lendületet adott a civil kezdeményezésnek. Nagyon hasznosnak bizonyult az *idősek részvétele*, különös tekintettel a köztisztelőben álló szenior polgárokra. azok bölcs tapasztalataira, tanácsaira. *Végül is elkészült Ohya polgárainak széles körű társadalmi mozgalmára épülő városfejlesztési terv.* Ezt eljuttatták az illetékes kormányzati, társadalmi és szakmai intézményekhez, elősegítve ezzel a hivatalos szervek gyorsabb és megalapozottabb intézkedését, az apáthiába süllyedt város megújítását. (Henry Sannof, North Caroline, State University, 1998.)

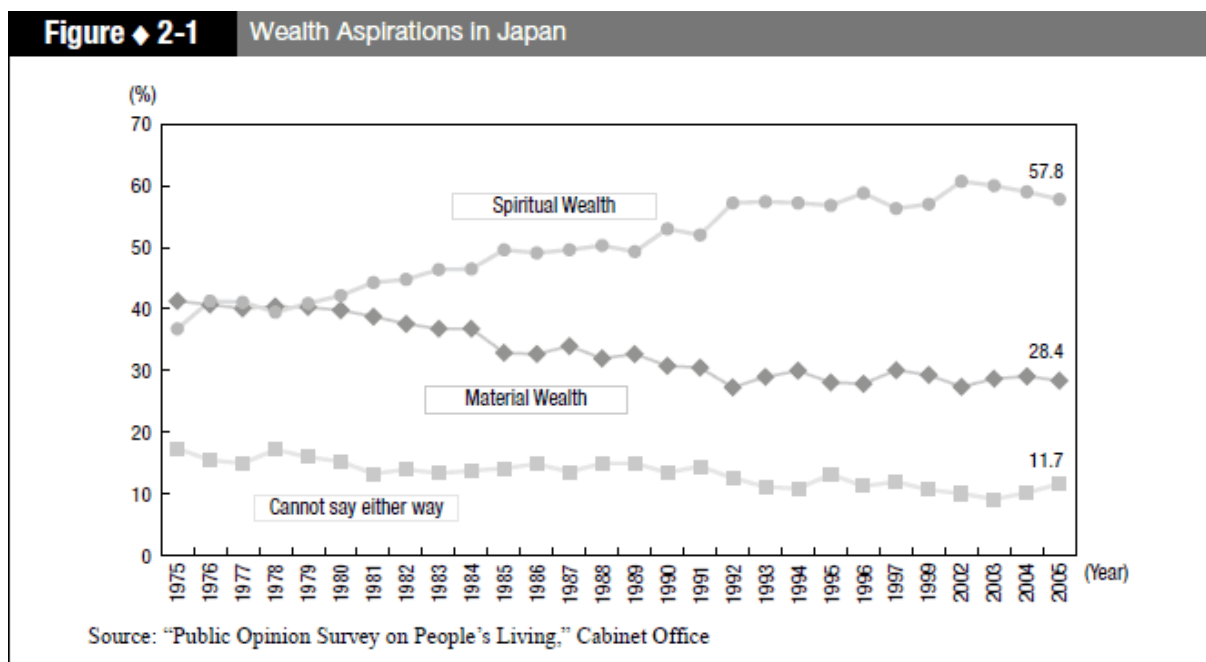
Japán: kultúrára és művészetekre épülő társadalom

A kultúra és művészetek fejlesztik a kreativitást, és forrása az ember társadalmi és gazdasági vitalitásának, mondja ki a japán Oktatási, Kulturális, Sport és Tudományügyi Minisztérium (MEXT) 2008-ban kiadott Fehér Könyve. A kultúra és a művészetek meghatározó szerepet töltenek be Japán múltjának, jelenének és jövőjének formálásában. Ez utóbbiában magasrendű lesz majd a produktivitas, az életminőség, és minden állampolgár teljességgel élvezheti a pihenést és a kényelmet.

Napjainkban a növekvő urbanizáció, a népességfogyás, a születések számának csökkenése, a népesség elöregedése következményeként sokféle változás megy végbe a Japán társadalomban. Az emberek elidegenedése és magányosságérzete egyre növekszik, miközben a társadalom egészében a helyi közösségek is gyöngülni kezdenek, és egyes régiókban, ennek következményeként, nagy a lakosság kiáramlása, elerőtlenedik a szolidaritás érzése. Megfigyelhető, hogy jelenünk gazdasági bősége ellenére *az emberek nem szükségképpen érznek igazán bőséget lelki kényelemben és otthonosságban, sokkal inkább csak anyagiakban érzik magukat gazdagnak.* Egy 2005- ben végzett,

az „Ember megelégedettsége” c közvéleménykutatásban, azoknak az embereknek a százaléka, akik az úgy nevezett, spirituális gazdagságot” keresik és hiányolják- és ezt az „Én már elértem a materiális gazdagságnak egy bizonyos fokát, ezért hogy jobban érzem magam, a lelki gazdagságra és kényelemre jobban vágyom” magyarázattal indokolták – **57.8 %** volt.

Spirituális-kulturális és materiális aspirációk Japánban 1975-től 2006-ig

A művészetek, a hagyományos előadóművészet, a mindennapi kultúra (Vitányi, 1983), a kulturális javak, a kultúra és művészetek más formái, az embereknek örömet, kellemes érzelmeket, mentális kényelmet, életörömet nyújtanak, és összeségében gazdagítják az ember életét. Japánban és máshol is. A kultúra és a művészetek művelnek, erősítik a kreativitást, fejlesztik az érzelmeket. A másokkal való együttműködés és együttérzés képességének fejlesztése által, a kultúra és a művészetek növelik a különbözőképpen gondolkodó emberek elismerésének képességét. Így a kultúra és a művészetek Japánban nemcsak a művészekért és egy szűkkörű rajongókért vannak, hanem valamennyi emberért. Ez egy olyan társadalmi tőke a minőségi élet megvalósításában, amelyben minden ember otthonosan és jól érzi magát, állapítja meg a „MEXT” 2006-ban megjelentetett Fehér Könyve a művelődésről, kultúráról, sportról, tudományról és technikáról. Következésképpen a társadalom egészének fokozott mértékben kell támogatnia a kultúrát és művészetet, az egyéneket, vállalatokat, a helyi önkormányzatokat, az államot, a társadalmi szervezetek szoros együttműködésével. A központi kormányzatnak figyelemmel kell lenni a helyi önkormányzatok, vállalatok, társadalmi szervezetek független, önálló kezdeményezéseire, proaktívnak kell lennie a kulturális és művészeti javak megőrzésében és terjesztésében, támogatnunk kell a kulturális, művészeti kreativitást és értékeket, beleértve a hagyományos kultúrát és művészetet, segítséget kell nyújtani a kimagasló kulturális és művészeti alkotások széleskörű elterjesztéséhez, biztosítani kell a kultúrában és a művészetekben tevékenykedő személyek megfelelő élet- és munkafeltételeit. (Fehér Könyv, 2006.)

A nemzeti kulturális intézmények fejlesztése

2004-ben felépült, és megnyitotta kapuit az *Okinawai Nemzeti Színház*, mintegy alapvető kulcsintézménye a *kumiodori*, japán egyedül álló kulturális öröksége megőrzésének. A *kumiodori* egy többszázéves zenei tánCDrámai unikum Okinawában és az egész keletázsiai régióban. A *kumiodori*ban

az okinawai hagyományos lírai költeményeket éneklük és táncolják, amelyet a *sanshin*, a szintén ősi hangszeres zene kíséri. A több órán át tartó zenés, táncos irodalmi drámában a hagyományos viseletbe öltözött szereplők gondolataikat, érzéseiket fejezik ki, miközben a színészek a cselekményt gesztúrákkal és párbeszédekkel jelzik. Ezen kívül a színház feleleveníti Okinawa többi tradicionális műfaját, és csereintézménye lesz Kelet-Ázsia és a Csendes óceáni régió hagyományos kultúrájának. Ugyanebben az évben megnyílt az *Osakai Népművészeti Múzeum*, Nakanoshimában. 2005-ben felavatták az új *Kyushui Nemzeti Múzeumot* azzal a céllal, hogy megragadják és megjenítsék a japán kultúrát az ázsiai társadalomtörténet és kultúrtörténet aspektusából. Továbbá 2007 januárjában szintén egy új igen jelentős képzőművészeti intézménnyel gazdagodott az ország amúgyis igen fejlett és élvonalbeli kulturális és művészeti intézményhálózata, a „*Tókiói Nemzeti Művészeti Központ*”-tal, amely az egyik legnagyobb országos kiállítási csarnok az országban. Alapterülete 14,000 négyzetméter(!). *Mindez azt bizonyítja, hogy az ország nemcsak az anyagi és technikai kultúrában nagyhatalom és „versenyképes”, hanem a szellemi és humán kultúrában, a művészet s kultúraalkotásban, terjesztésben, befogadásában is. Így a két kultúra egymást kiegészíti, erősíti.* Ezzel együtt az állam hatalmas mértékben támogatja a helyi kulturális életet, és számos intézkedést fogantat a helyi kultúra és művészet ápolására, befogadására, alkotására, a kis és nagyvárosokban, a falvakban egyaránt. Azzal a határozott szándékkal, hogy a „kultúra erejével” megerősítse a helyi társadalmakat, közösségeket. A legnagyobb országos programok: a „*Kultúra Ereje: a Kansai Project által*”, „*A Kultúra ereje: a Maru-nouchi Project Által*” és a „*Kultúra ereje: a Kyushu és az Okinawa Project Által*”. (Fehér Könyv, 2006.)

Művészeti nevelés az alapiskolákban és a középiskolákban

A hagyományos és az újabb japán pedagógiai elvek és gyakorlat szerint a fiatalok és felnőttek művészetek és a kultúra iránti érdeklődését, fogékonyságát már *kora gyermekkorban* meg kell alapozni, kialakítani a kultúra és a művészi értékek befogadásának és kreativitásának alapkészségét. Ennek értelmében, a hatosztályos alapiskolában a *művészetek, a kézművesség, a zene és énekóraszámok, mind tényleges, mind viszonylagos értelemben magasak*. Az első két osztályban, tehát a 6-7 éves korú gyerekek, mintegy másfélszer annyit foglalkoznak a művészetek s a kultúra alapjaival: - rajzolnak, festenek, gyúrmáznak, táncolnak, készítenek papírkivágásokat, énekelnek, hallgatnak zenét, és maguk zenélnek egyszerű eszközökkel - mint amennyit foglalkoznak írással, olvasással, számolással, ismerkednek környezetükkel, sajátítják el mind tökéletesebben anyanyelvüket. Ez később valamivel kevesebb, de összességében még mindig több, mint a többi tárgyra fordított idő, mintegy száz óra egy tanévben. Ez azt jelenti, hogy *hetente közel három órát fordítanak az iskolában olyan manuális, kreatív tevékenységet a gyermekek, amely fejleszti ének, zene. és tánc-készségüket*. Az alsó fokú középiskolában, amikor a gyermekek 12-14 évesek lesznek, ez az arány valamivel csökken, de még mindig 90 illetve 70 óra egy évben, amelyek kiegészülnek a választott tantárgyakkal, és ebben még mindig van mód képzőművészeti, zenei tanulmányokra, ha van ez iránt tanulói érdeklődés. És van!

A japán iskolákban, éppen úgy mint nálunk is, az oktatás tananyagát, az egyes tantárgyak arányait, tartalmát a *Nemzeti Alaptanterv* határozza meg, összhangban a társadalomban végbemenő változásokkal, követelményekkel. Ezt tíz évenként adja ki a „MEXT”. A Nemzeti Alaptanterv elméleti, szakmai alapját nemcsak a pedagógusok tapasztalatai, véleményei alkotják, hanem forrásai a neveléstudományi, pszichológiai, szociológiai elméletek, azok legújabb kutatási eredményei is, különös tekintettel a legújabb neuropszichológiai, agykutatásokra. Ezek a megközelítések, többek között, feltárják a tanulók művészeti appercepcióját, kreativitását. Mondunk egy példát: eddig az volt az általános tudományos vélemény, hogy a zene észlelése, appercepciója a jobb agyfélteke segítségével történik. A legújabb kutatások azonban egyértelműen kimutatták, hogy a zenei élmények befogadása mindkét agyfélteke útján történik. Ennek értelmében a zene egyaránt fejleszti a gondolkodást, az ítélőképességet s az érzelmi nevelést (Akiyama Kazue- Takasu Hajima, 2006).

Tekintve, hogy az Alaptanterv felhasználja a tanulólélektan legújabb eredményeit, és mint végeredmény, levonja azt a következtetést, hogy a művészeti nevelés hozzájárul a tanulók holisztikus

neveléséhez, egész jellemének, karakterének formálásához. Ennek értelmében az Oktatási, Kulturális, Sport, Tudományügyi és Technológiai Minisztérium (MEXT) által kiadott Alaptanterv szerint az iskolai művészeti nevelés célja a japán iskolában a következő:

- Kialakítani és elmélyíteni a művészetek szeretetét (affinitás)*
- Kifejleszteni a művészeti befogadó képességet (appercepció)*
- Létrehozni az alapszintű művészeti alkotói képességet (kreativitás)*
- Fejleszteni az alapképességeket (transzferabilitás)*
- Gazdagítani az érzelmeket (affektivitás)*

Amikor az Alaptanterv célul tűzi ki, hogy a művészeti nevelés fejlessze az alapképességeket, nemcsak az olvasási és íráskészségre gondol, hanem arra is, hogy a tanulók legyenek képesek választékosan kifejezni érzelmeiket, elképzeléseiket (szavakban, írásban, rajzban, az expresszivitás más formáiban), és fel tudják ismerni az esztétikai értékeket. A kreativitás fejlesztésében pedig nagy súlyt helyez arra, hogy ne utódjai legyenek a kultúrának, hanem váljanak a „jövő kultúrájának alkotóivá.” Másfelől az elmúlt évtizedekben a MEXT újraértékelte a hagyományos művészetekhez való viszonyt. Álláspontja az, hogy a hagyományos japán tradíciók még alaposabb megismerése, értékeinek kreatív megjelenítése elősegíti a japán nemzeti öntudat megerősítését, amely ugyanakkor megteremt egy olyan platformot, amelyről jobban megérthető válik máskultúrák értéke, minősége, ezért a népművészeti nevelésre nagyobb súlyt kell fordítani. (Akiyama Kazue – Takasu Hajime, 2006.)

Művészeti e-learning központ

Most már evidencia, hogy Japán digitális nagyhatalom. Az internet penetráció behálózta az országot, minden kis sziget és völgy fedett. A széles sávú szolgáltatás és hozzáférhetőség teljes. Digitális kirekesztettség nincs, sem szociális, sem a funkcionális analfabétizmus értelmében. Az internetszolgáltatás állami támogatásban részesül, a hozzáférhetőségnek tudásbeli akadályai, a legidősebb korosztály kivételével, nincsenek. Személyek, csoportok és szervezetek virtuálisan kommunikálhatnak egymással az interneten keresztül. A hardver és szoftvergyártás forgalmazás világszínvonalú. Ugyanez elmondható a tartalomiparra is. A média jogon belül az internet szabályozás és törvényhozás az egyik legkimunkáltabb a világon. Az ország gyors irammal halad előre az információs sztrádán, megelőzve olyan nagyhatalmat, mint az Amerikai Egyesült Államok, Németország és Anglia.

A kérdés most már az, hogy hogyan válhat az elektronika a művészeti és kulturális nevelés szolgáló leányává. Mondanunk sem kell, hogy a kultúra és művészetek a neki megillető helyet foglalnak el az elektronikai világában, Japánban. A tanulás, művelődés lehetőségei szinte határtalanok, ennek csak az alvásból, munkából, tanulásból megmaradt idő szab határt. A kulturális és művészeti nevelésnek ebből a csodálatos média kavalkádjából csak egy, úgy véljük, egyedül álló intézményt, a Művészeti e-learning központot (Art e-learning Center) emeljük ki. Ez egy viszonylag hatalmas művészeti nevelési programokat gyártó non-profit intézmény, amely csodálatosabbnál csodálatosabb projekteket készít, főleg a fiatal korosztály számára. Fő módszere szimuláció és az interaktivitás. Az egyes epizódok a mindennapok világában, az otthon, munka, család témakörében játszódnak, jellemzően a japán művészet mindennapisággal kapcsolatos jellegére (pld. teaceremónia). A cél a fiatalok ízlésformálása, látáskultúrájuk növelése, a természeti és környezeti szép és érték feltárása, megszerettetése, fejlesztése, az interaktivitás módszereivel (pld. otthon, kert, park, erdő). Megkülönböztett helyet kap a programokban a hagyomány, a népművészet jellemző tárgyainak, korszakainak, művészeinek megismertetése. A megközelítés módszere a komplexitás, a természeti szép, az irodalom, képzőművészet összekapcsolása (pld. szobrászat és fotóművészet, HAIKU computer illusztrációval, virágok és irodalom, stb.). Az e-learning központ esztétikai nevelő projekteiben az irodalmi és művészeti műfaj határai eltűnnek. A programok hatóköre igen széles, országhatárok nélkül, bár nyelvezte japán. A központ szorosan együttműködik az elit művészeti intézményekkel, állandó és alkalmi alkotógádájában kiváló pedagógusok, művészek, média szakemberek vesznek részt. (Art e-Learning Center, 2010)

Összegezés

Ha egy mondatban kellene összefoglalni az állampolgári kompetenciára való nevelésnek és a japán kulturális tudatosság közös tanulságát, akkor ez a gyermekközpontúság lenne. Mindkét esetben ugyanis azt láthattuk, mennyire fontos a felnövekvő új nemzedéket demokráciára nevelni, a kultúra és a művészet birtokosává tenni. Megszívleendő az a társadalmi solidaritás, ahogy az állam, a társadalmi szervezetek, a helyi közösségek összefognak a gyermekek öntudatos állampolgárságra nevelése érdekében, és hogy a gyermekek minél hamarabb a kultúra és a művészetek alkotó befogadói legyenek. Az is példamutató, hogy mennyire kulcsszerepe van ebben a pedagógusoknak, felnőttoktatóknak. Mindez pontról-pontra megegyezik azzal, ahogyan az Európai Unió a pedagógus személyét mindenfajta oktatás és nevelés alfájának és omegájának tartja. Tanulságos az állam és az önkormányzatok erkölcsi és anyagi felelősségvállalása mindkét esetben.

Az állampolgári kompetencia fejlesztésében két fontos aspektus emelkedik ki. Az egyik a máság elismerése, és az ezt akadályozó előítéletek leküzdése. A másik: az aktív állampolgárságra való nevelés. A más etnikumokkal való együttélésben a japán kormánypolitika nemcsak az együttműködés elvét és gyakorlati végrehajtását hangsúlyozza, hanem figyelme a nemzetiségi identitástudat megőrzésének segítésére is kiterjed. Az aktív állampolgárságnak pedig meghatározó megnyilvánulási formája a lakosság minden rétegét megmozgató participáció a község és városok jobbítására, gyorsabb és megalapozottabb gazdasági, társadalmi fejlesztésére. Mint ahogy ezt a bemutatott Ohya kisvárosában láttuk. Itt is megfigyelhető volt a város minden rétegének részvétele.

A kulturális tudatosság témakörében szinte katartikus élmény volt, hogy Japán most már nemcsak egy tudásalapú, hanem kulturális alapú társadalom is. Eddig is tudtuk, hogy a Felkelő Nap országában mennyire áthatja a társadalmat a művészet és kultúra, de hogy a kultúra, a művészeti befogadás, terjesztés és alkotás ennyire társadalom fejlesztő erő lenne, arra nem számítottunk. Elgondolkodtató, hogy a japán emberek többségében a spirituális, kulturális gazdagság iránti vágy erősebb, mint a – mondjuk – a nagyobb lakás, korszerűbb autó és a messzebbre utazás iránti igény. Mindez a kultúra lélekformáló, érzelmeket gazdagító erejének tudatát bizonyítja. A kulturális tudatosság azt is jelenti, hogy az egyes ember és a társadalmi közgondolkodásban mennyire egységben van a múlt, a hagyomány, a jelen művelődése műveltsége, annak fejlesztése és nemzet jövőjének a sorsa. Különösen példamutató ahogyan féltő gonddal őrzik, Nipponban, a több mint ezeréves hagyományokat, és merítenek belőlük erőt a jelen számára, és gondolva a jövőre.

Új fejlemény, hogy az értékes tradíciókat a nemzeti öntudat, a hazafiság építőkövének tekintik, de nem olyannak, amely szétválaszt, hanem összeköt. A hagyomány magasabbra épített platformjáról, a japán felfogás szerint, jobban lehet széttekinteni, jobban lehet meglátni és megérteni más nemzetek kultúráját, értékeit, eredményeit. A koreai gyerekekben nemcsak ősök hagyományát akarják negerősíteni, hanem az anyaföldhöz való loyaltást is el akarják mélyíteni. Ugyanakkor az is figyelemre méltó, hogy a hagyomány megkövesedett merevsége ne legyen gátja a fejlődésnek. Azon munkálkodnak, hogy a nemzedékről-nemzedékre áthagyományozódott közösségi kultúrát, erkölcsi felfogást és, szabályrendszerét, hogyan lehet az egész társadalomra kiterjeszteni, kamatoztatni. Ezekből támadt feszültségeket azonban a japán kultúra elméleti és gyakorlati szakemberei nagy türelemmel és sikeresen oldják meg.

Utolsóként említjük meg, hogy Japánban a kultúra a mindennapok, a hétköznapi élet része. A kultúra nem válik szét magas és mélykultúrára, hanem együtt van a családban, munkában az emberek egymás közötti érintkezésében. Ebből táplálkozik olthatatlan természetszeretetük, környezetvédelmünk, viselkedéskultúránk. Nagy érték a mindennapok kultúrájának, a „magas kultúrának” és a hagyományokra épülő népi kultúrának ilyen egymásra épülése, amelynek nagy a kisugárzása nemcsak Japánban, Ázsiában, hanem az egész világon is.

Források

Stephen Murphy-Shigenatsu (2003): Challenges for Multicultural Education in Japan. New Horizons for Learning. 7 p. <http://www.newhorizons.org>

Lynne Parmenter, Waseda University: Asian (?) Citizenship and Identity in Japanese Education. 35-55 p. In. Citizenship Teaching and Learning. V ol 2. No. 2. December 2006. <http://www.citized.info>

Jennifer Chan (ed.): Another Japan is Possible. New Social Movement and Global Citizenship Education. Stanford University Press, 2008, 432 p <http://www.org/book.cgi?id=10569>

Noriko Ikeno, Hiroshima University (2005): Citizenship Education In Japan After World War II. 20-28 p. International Journal of Citizenship and Teacher Educationm Vol I.No.2. December 2005. <http://www.citized.iinfo>

Ministry of Education, Culture, Sports, Science and Technology MEXT (2006): Wite Paper on Culture, Education, Sports, Science and Technology. Realization of Nation Based on Culture and Arts 10 p. http://.mext.go.jp/b_menu/hakusho/html/hpac20061/002/001.htm

Iván Vitányi (1983): A kultúra fajai: tradicionális, autonóm, heteronóm kultúra, valamint az új néi-generatív kultúra 24-25 old. In. Vitairat a mai magyar művelődésről.. Gondolat, Budapest, 275 old.

Henry Sanof, North Caroline State University (2002): Community participation in Japan: A Research Based Design.17 p. <http://www.startlap.hu/web/?pagr=1&q=Henry+Sanoff:+Communit...>

Akiyama Kazue/Takasu Hajime 2006): The Present State of Arts Education in Japan. portal.UNESCO.org/culture/en. 8 p. <http://www.startlap.hu/web/?page=1&q=Akiyama+Kazue/Takasu+Hajime>

Art e-Learning Center (2009): New Internet art workshop as follows. Art Lessons for free! Click the lesson to go to the page. <http://www5f.biglobe.ne.jp/-eLearning/epage.html>

James W. White, University of North Caroline (2002):Civic Attitudes, Political Participation, and System Stability in Japan, Sage Journal online. <http://www.cps.sagepub.content/14/2/371.abstarct>

Parmenter, L. (2004) „Solid Foundation: Citizenship Education in Japan,” in Lee, W. . Grossman. D.L, Kennedy K.L. and airbrother, G.P (ed). Citizenship Education in Asia and the Pcfic Concepts and Issues, Massachusetts: Kluver Academic Publishers.

Cogan, J. J. and Derricott. R. (ed) 1998. Citizenship for 21st Century: An International íperspectives on Education, London. Kogan Page.

Tomie, Hahn (2007): Embodied Cultural Knowledge and Traditional Japanese Dance. (Új izgalmas könyv a japán kulturális kommunikációról) <http://news.rpi.edu/update.do?artcenterkey=2319>

Steiner-Khamsi G, Torney-Purta, J, and Schwille. j. (ed.) (2002): New Paradigms and Recurring Paradoxes in Education for Citizenship. An International Comparison, Amterdam, New-York etc. An Imprint o Elsevier Science

Jones, Eric: Culture and its Relatiooship to Economic Change, (2003), In. Journal of Institutional and Theoretical Economics

